

İHD MERSİN ŞUBESİ

HAZİRAN - ARALIK 2025

HAPİSHANE

KOMİSYONU

RAPORU

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ MERSİN ŞUBESİ
HAZİRAN - ARALIK 2025
HAPİSHANE KOMİSYONU RAPORU

5 OCAK 2026

Adres: Çankaya Mah. Silifke Cad. Alanya İş Merkezi A1 Blok Kat:5/15, Akdeniz/MERSİN
Tel: Tel: 0 (324) 238 32 21
E-Posta: mersin@ihd.org.tr
Web: www.ihd.org.tr

GİRİŞ	4
1. Raporun Amacı ve Kapsamı	4
a. Raporun Amacı	4
b. Raporun Kapsamı	5
2. Rapora Dayanak Veriler	5
HAPİSHANE GÖRÜŞMELERİ	6
Görüşme Öncesi Hazırlık ve Mahpusun Bilgilendirilmesi	6
1. Tarsus T-Kadın Kapalı Hapishanesi	6
2. Tarsus T-1 Kapalı Hapishanesi	6
3. Tarsus T-2 Kapalı Hapishanesi	8
4. Tarsus T-3 Kapalı Hapishanesi	8
GÖZLEM VE DEĞERLENDİRME	9
1. İşkence ve Kötü Muamele	9
2. Sağlık Sorunları	10
3. İnfaz Yakma	10
4. Beslenme ve Hijyen Sorunları	11
5. Haberleşme ve Sosyal İmkanlar ile İlgili Sorunlar	11
6. Dilekçe Hakkı	12
7. Hapishane İdaresi ile İletişim Sorunları	12
SONUÇ VE ÖNERİLER	13

GİRİŞ

1. Raporun Amacı ve Kapsamı

a. Raporun Amacı

Hapishaneler kişilerin dış dünya ile bağlarının önemli ölçüde koptuğu ve kamu gücü ile birçok haklarından mahrum bırakıldığı yerdir. Fakat hapishanelerde dahi bireyler, yaşam hakkına, sağlık hakkına, kişiliğini ve manevi bütünlüğünü koruma ve geliştirme hakkına ve kanunla sınırlandırılmamış diğer bütün haklara sahiptir. Son yıllarda hapishanelere ilişkin raporlar dikkate alındığında mahpusların ağır hak ihlallerine maruz kaldığı görülmektedir.

İnsan Hakları Derneği (İHD) sahip olduğu ve savunduğu değerler ile tüzüğünde yer alan ilkeler gereği mahpusların insan onuruna yaraşır koşullar içerisinde hayatların sürdürecektir. Bu çalışmaları yürütürken bilgi ve veri toplamak için pek çok kaynaktan beslenmektedir. 27 şubesi ve 7 temsilciliğiyle halihazırda Türkiye’de faaliyet gösteren en yaygın insan hakları kurumu olan İHD, yayınladığı hak ihlalleri raporlarının yanı sıra insan hakları alanında faaliyet yürüten diğer sivil toplum kurumları ve barolarla da farklı dönemlerde hapishanelerde yaşanan hak ihlallerine ilişkin raporlar yayınlamaktadır.

İHD, hapishanelerde yaşanan tüm olumsuzlukları ve mahpusların yaşadıkları haksızlıkları şubeler, bölgeler ve ülke düzeyinde izleyip raporlama çalışması yürütmektedir. Bu çalışmalarını yürütürken bilgi ve veri toplamak için pek çok kaynaktan beslenmektedir. 27 şubesi ve 7 temsilciliğiyle halihazırda Türkiye’de faaliyet gösteren en yaygın insan hakları kurumu olan İHD, yayınladığı hak ihlalleri raporlarının yanı sıra insan hakları alanında faaliyet yürüten diğer sivil toplum kurumları ve barolarla da farklı dönemlerde hapishanelerde yaşanan hak ihlallerine ilişkin raporlar yayınlamaktadır.

İHD hapishanelerde yaşanan hak ihlallerine dair çok sayıda başvuru almaktadır. Bu başvuruların bir bölümü doğrudan mahpuslar tarafından yapılırken bir bölümü de mahpus yakınları ya da avukatları tarafından yapılmaktadır. Başvurular, İHD internet sitesi üzerinden çevrimiçi olarak yapılabildiği gibi şubelere ve genel merkeze doğrudan da yapılabilmektedir. Ayrıca mahpuslar ve yakınları, mektup yoluyla da İHD’ye başvurumaktadırlar. Derneğimize yapılan başvurular konusunda sorunların çözümü talebiyle derneğimiz ilgili resmi kurumları ivedilikle bilgilendirmektedir. Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, TBMM İnsan Hakları Komisyonu, Sağlık Bakanlığı, Kamu Denetçiliği Kurumu, TİHEK, TTB, İçişleri Bakanlığı Kolluk Gözetim Komisyonu, ilgili savcılıklar, ilgili hapishane müdürlükleri, il sağlık müdürlükleri başta olmak üzere başvuruya özel diğer kurumlara da yazılar yazmakta ve mevcut hak ihlallerinin ortadan kaldırılması için gerekli bilgilendirmeleri yapmaktadır. İHD, bilgilendirme işlemleri sonrasında takipleri yapmakta ve ihtiyaç halinde mevcut imkanlar ölçüsünde mahpuslarla görüşme yapması için hapishanelere avukat göndermektedir. Bu işlemler sonrasında kamuoyunu bilgilendirmek amacıyla basın açıklamaları yapmakta ve raporlar düzenlemektedir.

Şubemiz hapishaneler ve mahpus hakları alanında çalışan Özgürlük İçin Hukukçular Derneği Mersin Şubesi, Çağdaş Hukukçular Derneği Mersin Şubesi, Tutuklu ve Hükümlü Aileleri Yardımlaşma Derneği, Mersin Tabip Odası gibi diğer sivil toplum örgütleri ile ortak çalışmalar da yürütmektedir. Bu ortak çalışmaların ve eşgüdümün neticesinde elde edilen bilgi ve veriler kamuoyuna sunulmaktadır.

Derneğimize yapılan başvurular içeriklerine göre gruplandırıldığında ise, başvuruların çoğunlukla sağlık hakkı, tahliyelerin engellenmesi, sosyal hakların engellenmesi, işkence ve kötü muamele ve ayrımcılık, adil yargılanma hakkı, ekonomik ve sosyal haklar, iletişim ve haber alma haklarının ihlalleri alanında yoğunlaştığı görülmektedir. Bunların yanı sıra mahpuslar tarafından hukuki destek ve maddi destek talepli başvurular da yapılmaktadır. İHD

ayrıca, mahpusların ailelerine yakın bölgelerdeki hapishanelere nakil olmak için yaptıkları başvuruların hapishane yönetimleri tarafından değerlendirilmemesi nedeniyle de çok sayıda başvuru almaktadır.

Bağımsız STK'ların mütemadiyen raporlarına yansıyan; işkence ve kötü muamele, onur kırıcı uygulamalar (çıplak arama, ağız içi arama v.b.), tecrit uygulamaları, keyfi disiplin cezaları, mahpusların tedavi ve sağlık haklarının engellenmesi, ağır hasta mahpusların taraflı ATK raporları ile hapishanede tutulmaya devam etmesi, mahpusların keyfi İdari Gözlem Kurulu Kararları ile koşullu salıverilme hükümlerinden faydalandırılmaması, mahpusların haberleşme, haber alma ve sosyal haklarından faydalandırılmaması, temizlik ve hijyen ihtiyaçlarının karşılanmaması hapishanelerdeki hak ihlallerinin idari bir sisteme dönüştüğü izlenimi doğurmaktadır. Bu minvalde Rapor, hapishanelerde yaşanan hak ihlallerine değinerek ihlallerin giderilmesi için çözüm sunma amacı taşımaktadır.

b. Raporun Kapsamı

- i. Rapor Konu Hapishaneler; Komisyonumuz çalışmalarında, derneğimize yapılan başvurular, mahpusların ailelerinden, avukatlarından gelen veya medyadan alınan bilgiler doğrultusunda Tarsus T Tipi Kampüs Hapishanesindeki hak ihlallerine değinilmiştir. Şubemize yapılan başvuruların anılan hapishanelerden gelmesi bu hapishanelerde yoğun hak ihlali yaşandığı izlenimi doğurmuştur. Bu cihetle Tarsus Kampüs Hapishanesine ziyaret gerçekleştirilmiştir. Derneğimiz Hapishane Komisyonu amaçları doğrultusunda Komisyon üyesi avukatlar ile Özgürlük İçin Hukukçular Derneği Mersin Şubesi ve Çukurova Tutuklu ve Hükümlü Aileleri Yardımlaşma Derneği üyesi avukatlar tarafından Tarsus ve Aksaray Hapishanelerinde yapılan ziyaret neticesinde çeşitli hükümlü, tutuklularla görüşme sağlanarak mahpus beyanları doğrultusunda gözlemlenen hak ihlalleri ve hukuka aykırı idari uygulamalar rapora eklenmiştir.
- ii. Rapor Zaman Aralığı; Haziran - Kasım 2025 tarihinde Komisyonumuza gelen başvurular ile hapishane ziyaretlerimiz sonucunda edindiğimiz bilgi ve izlenimleri aktarmaktadır. Fakat raporda dile getirilen hak ihlallerinin birçoğu önceki raporlarımız da nazara alındığında yerleşik kurum uygulaması haline gelen ihlaller olduğundan ihlallerin anılan sürelerle kısıtlı olmayacağı değerlendirilmelidir.
- iii. Rapor İçeriği; Bir koğuştaki birden fazla görüşmeci ile yapılan görüşmelerde, önceki görüşme içeriği aktarılmaksızın yaşanan sorunların anlatılması talep edilmiştir. Görüşmelerde özellikle rutin hale gelen ihlallerin mahpusların ruhsal ve bedensel sağlıkları üzerindeki etkileri nazara alınarak işkence ve kötü muamele yasağına, infaz yakma olaylarına, ağır hasta mahpusların tahliye edilmemelerine, beslenme, sağlık ve tedaviye erişim hakkına, sosyalleşme ve haberleşme hakkına, mahpusların, dilekçe hakkına ve tüm yaşanan sorunlar ile ilgili idare ile görüşebilme ve iletişim kurabilme imkanlarına değinilmiştir. Tüm görüşmecilerin kendi sağlık sorunları veya disiplin soruşturmaları gibi spesifik konular dışında beyanlarının neredeyse tamamının aynı şekilde olduğu, beyanlar arasında bağlantılar ve tutarlılıklar olduğu, tüm hak ihlallerinin benzer şekilde anlatıldığı, yaşanan somut problemlerin kronolojik ve tutarlı şekilde beyan edildiği gözlemlenerek, tekrerrüpe düşmemek adına aynı beyanlar tek tek rapora eklenmemiş, tüm ortak sorunlar bir defada eklenerek spesifik sorunlara ayrıca değinilmiştir.

1	Tarsus T-Kadın Kapalı Hapishanesi	2
2	Tarsus T-1 Kapalı Hapishanesi	2
3	Tarsus T-2 Kapalı Hapishanesi	1
4	Tarsus T-3 Kapalı Hapishanesi	1
5	Toplan Görüşülen Mahpus Sayısı	6

2. Rapora Dayanak Veriler

Görüşme Gerçekleştirilen Hapishaneler ve Görüşülen Mahpus Sayısı

HAPİSHANE GÖRÜŞMELERİ

Görüşme Öncesi Hazırlık ve Mahpusun Bilgilendirilmesi

Mahpuslara, tarafımız tanıtıldıktan sonra yapılan görüşmenin raporlanması ile paylaşılmasına ilişkin rızalarının olup olmadığı hususu sorularak, rızalarının bulunduğunu beyan etmesi üzerine hapishanede yaşadıkları hak ihlallerine ilişkin görüşmeye geçildi.

1. Tarsus T-Kadın Kapalı Hapishanesi

Tarsus T-Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bulunan L. K. ve A. A. ile yapılan görüşmede mahpuslar genel olarak hapishane uygulamasına ilişkin yaşadıkları sorunlar ve kendi yaşadıkları sorunları aktarmıştır.

Bu görüşmede mahpuslar;

- Günün toplam 14 saatinde idarece hiçbir şekilde anons yapılmaksızın suların kesildiğini, su problemi yaşadıklarını belirtmiştir. Keza sıcak suyun ise günlük sadece bir buçuk saat olduğunu günün geri kalan yirmi iki buçuk saatinde kesik olduğunu ve suyun kesik olmasından dolayı hijyenik sorunlar yaşadıklarını beyan etmiştir.
- Hastane sevklerinin personel eksikliği gerekçe gösterilerek geç yapıldığını, doktor ve personelin muayene sırasında kelepçe açtırmadığını, mahpusların da bu hukuka aykırılık nedeniyle muayene olmayı reddettiğini beyan etmiştir.
- Verilen yemeğin yetersiz olduğunu, vejetaryen yemeklerinin tamamen eksik olduğunu, genel olarak erkek cezaevlerinin talepleri doğrultusunda yemek menülerinin oluşturulduğunu beyan etmiştir.

A. A.'nın hastalıklarına ilişkin;

- Hepatit B hastalığı, romatizma, kalp rahatsızlığı ve yüksek tansiyon hastası olduğunu, hapishane ve hastane uygulamalarının sağlıklı bir tedaviye imkan tanımadığını, beyan etmiştir.

Mahpuslarla yapılan görüşmede aynı koşutta bulunan mahpus hastalıklarına ilişkin;

- H. D isimli mahpusun bel fıtığı, boyun fıtığı ve dişleri ile ilgili sağlık sorunları yaşadığını, beyan etmiştir.
- Z. Y. isimli mahpusun tenisçi dirseği hastalığının olduğunu beyan etmiştir.
- Ş. A. isimli mahpusun boğazından dolayı sağlık sorunları yaşadığını, kolesterol hastası olduğunu beyan etmiştir.
- M. Ö. isimli mahpusun boğazında tiroid olduğunu beyan etmiştir.

İdari Gözlem Kurulu uygulamalarıyla Şartlı Tahliye haklarının verilmemesine ilişkin;

- İdari ve Gözlem Kurulu'na çıkarılan kişilere rahatsız edici, cezaları ile ilgili olmayan sorular, keyfi disiplin cezaları ya da taraflı koşullarda kaldıkları gerekçe gösterilerek koşullu salıverilme hükümlerinden

faaydalandırılmadıklarını, kendisinin (L. K.) infazının yakıldığını, B. K.'nin kurula çıktığını ancak tahliyesinin İdare ve Gözlem Kurulunca iyi halli olmadığı gerekçesiyle engellendiğini, beyan etmiştir

2. Tarsus T-1 Kapalı Hapishanesi

Tarsus T-1 Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bulunan A. Ç. ve M. İ. ile yapılan görüşmede mahpuslar özel sorunları ve genel olarak hapishane uygulamasına ilişkin yaşadıkları sorunları aktarmıştır.

Bu görüşmede mahpuslar;

- Koğuşta 11 kişi kaldıklarını, kalanların çoğunun ağır hastalıklarının olduğunu, gardiyanların arama sırasında koğuşu dağıttıklarını, çok gürültü yaptıklarını, yerli yersiz şekilde kapılara aşırı gürültü yapacak şekilde vurduklarını, Baş Gardiyan Yahya isimli kişinin bu eylemlere diğer gardiyanları azmettirdiğini özellikle koğuştaki çoğunluğun ağır hastalıkları olması sebebi ile aşırı gürültülü ortamın hayatı çekilmez hale getirdiğini, beyan etmiştir.
- Aileden gelen temel ihtiyaç, kıyafet ve sair eşyaların hapishane idaresi tarafından alınmadığını, bunun yerine mahpusların kantine mecbur bırakıldığını kantin fiyatlarının pahalı olması sebebi ile de alışveriş yapmakta zorlandıklarını, beyan etmiştir.
- Kitaplarının alınıp geri verilmediğini beyan etmiştir.
- Hastane sevklerinin aşırı geciktiğini, özellikle dış rahatsızlıklarının neredeyse hiç tedavi edilmediğini, dış rahatsızlığı sırasında yeme yoksunluğu sebebi ile aylarca diğer sağlık sorunlarını da tetiklediğini, beyan etmiştir.

A. Ç.'nin hastalıklarına ilişkin;

- Daha önce hapishanede kalamaz şeklinde Adli Tıp Kurumu ve Tarsus Devlet Hastanesi Raporları olmasına rağmen hapishanede kalmaya devam ettiğini, kasık fıtığı, böbrek iltihabı, işkence görürken kafasına aldığı darbe sebebi ile sinirsel rahatsızlığı olduğunu ve vücudundaki sinirlerin tam işlevini yerine getiremediğini, bu sebeple koltuk değneği olmadan yürüyemediğini, ellerini tam anlamı ile kullanamadığını ve konuşmada zorluk çektiğini, mesane kanseri olduğunu, prostat ve panik atak rahatsızlıklarının da olduğunu, denetim süresi için hala 1 yıl 2 ayının olduğunu, bu süre zarfında hapishanede kalacak olmasının rahatsızlıklarını arttırdığını,

Mahpuslarla yapılan görüşmede aynı koğuşta bulunan mahpus hastalıklarına ilişkin;

- H. Ç.'nin epilepsi ve MS (Emes) hastalığının olduğunu, beyan etmiştir.
- H. A.'nın şeker, tansiyon hastalığının ve kalp çarpıntısının olduğunu, beyan etmiştir.
- A. T.'nin %70 zihinsel engelli ve epilepsi hastalığının olduğunu, beyan etmiştir.
- A. T.'nin kolon kanseri olduğunu, çoğunlukla yatalak vaziyette olduğunu, özel ilgi ve bakım gerektiren bir rahatsızlığının olduğunu, kalp çarpıntısının olduğunu, vücudunda ödem olduğunu ve böbrek hastası olduğunu, beyan etmiştir.

İdari Gözlem Kurulu uygulamalarıyla Şartlı Tahliye haklarının verilmemesine ilişkin;

- İdari ve Gözlem Kuruluna çıkarılan kişilere rahatsız edici, cezaları ile ilgili olmayan sorular sorulara ya da taraflı koğuşlarda kaldıkları gerekçe gösterilerek koşullu salıverilme hükümlerinden

faaydalandırılmadıklarını, beyan etmiştir.

- Aynı koğuşta kalan mahpuslardan; H. A. , A. T. , İ. A. ve A. Z.'nin İdari Gözlem Kurulları tarafından infazının yakıldığını beyan etmiştir. Daha önceden aynı hapishanede kalan ve daha sonra Ereğli Yüksek Güvenlikli Hapishanesine sürgün edilen abisi M. Ç'nin de infazının yakıldığını hatta bu sebeple sürgün edildiğini, beyan etmiştir.

3. Tarsus T-2 Kapalı Hapishanesi

Tarsus T-2 Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bulunan M. K. ile yapılan görüşmede mahpus özel sorunları ve genel olarak hapishane uygulamasına ilişkin yaşadıkları sorunları aktarmıştır.

Bu görüşmede mahpus;

- Koğuşta 11 kişi kaldıklarını, kalanların çoğunun ağır hastalıklarının olduğunu, beyan etmiştir.
- Hastane sevklerinin personel eksikliği gerekçe gösterilerek geç yapıldığını, beyan etmiştir.
- Verilen yemeğin yetersiz olduğunu ve besin değeri açısından düşük olduğunu, beyan etmiştir.

Mahpusla yapılan görüşmede aynı hapishanede bulunan mahpus hastalıklarına ilişkin;

- Mahpus Ş. K'nin (60 yaşlarında) kalp, şeker ve tansiyon, KOAH, astım rahatsızlıklarının olduğu, akciğerlerindeki hastalıktan dolayı kanlı öksürdüğünü, hapishane koşulları sebebi ile yaşlanmaya bağlı hemen tüm hastalıkların baş gösterdiğini,
- Mahpus A. A'nın daha önce anjiyo olduğunu, kalbinde ritim bozukluğu ve tansiyon, astım hastalığının olduğunu, doktorun muayenede kendisine bir böbreğini kaybetmek üzerre olduğunu söylediğini
- Mahpus A. A'nın anjiyo olduğunu, astım, kalbinde ritim bozukluğu ve tansiyon hastalığının olduğunu,
- F. G'nin yanağında kitle olduğunu, iyi huylu kanser hastalığı olduğunu migren hastalığının olduğunu, hapishane koşullarında bu rahatsızlığının derecenin her geçen gün arttığını, temiz hava ve sessiz ortam bulmalarının imkansız olması sebebi ile migren ağrıları tutunca ağır atlattığını, beyan etmiştir.
- Mahpus K. E'nin hipertansiyon hastası olduğunu, bağırsak kanseri olmasından şüphelendiğini, muayene olmak için talepte bulunduğunu ancak muayene edilmediğini, dişleri olmadığı için beslenmede sorun yaşadığını, beyan etmiştir.

İdari Gözlem Kurulu uygulamalarıyla Şartlı Tahliye haklarının verilmemesine ilişkin;

- İdari ve Gözlem Kurulu'na çıkarılan kişilere rahatsız edici, cezaları ile ilgili olmayan sorular, keyfi disiplin cezaları ya da taraflı koğuşlarda kaldıkları gerekçe gösterilerek koşullu salıverilme hükümlerinden faydalandırılmadıklarını, K. E'nin 31 yıllık mahpus olduğunu ve infazının yakıldığını, S. F'nin eylül sonu kurula çıktığını ancak tahliyesinin İdare ve Gözlem Kurulunca iyi halli olmadığı gerekçesiyle 6 ay ertelendiğini, beyan etmiştir.

4. Tarsus T-3 Kapalı Hapishanesi

Tarsus T-3 Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda A. A. ile yapılan görüşmede mahpuslar genel olarak hapishane uygulamasına ilişkin yaşadıkları sorunları aktarmıştır.

Bu görüşmede mahpus;

- Koğuşta 4 kişi kaldıklarını, beyan etmiştir.
- Hastane sevklerinin aşırı geciktiğini, sorulduğunda doktor sıkıntısı var, mevcut az dendiğini fakat diğer koğuşların aynı eksikliği yaşamadığını, özellikle dış rahatsızlıklarının neredeyse hiç tedavi edilmediğini, dış rahatsızlıklarının diğer rahatsızlıklarını da tetiklediğini, beyan etmiştir.
- Gardiyanların, açık görüşe götürüldüklerinde koğuştakileri beraber götürmek yerine tek tek götürmeyi dayattıklarını, daha önce böyle bir uygulama olmamasına ve bugüne kadar herhangi bir güvenlik sıkıntısı yaşanmamasına rağmen son zamanlarda böyle bir uygulamayı keyfi bir şekilde getirdiklerini, bir seferinde bu uygulamayı kabul etmediklerini ısrarla dile getirdikleri için gardiyanların Agid'e acil bir iş sebebi ile ailen görüşten ayrıldı diyerek odada bıraktıklarını, acil meselenin ne olduğu konusunda endişe duyarken koğuş arkadaşını götürüp görüş yerine bıraktıktan sonra başka bir gardiyanın gelip Agid'i koğuştan alarak görüşe götürdüğünü, sırf mahpusları beraber götürmemek için rahatsız edici yalanlar söylendiğini, beyan etmiştir.

A. A.'nın hastalıklarına ilişkin;

- Astım hastası olduğunu, bulundukları koğuşun çok dar, küçük ve havasız olduğunu, bu durumun hastalığını tetikleyip nefes darlığı ve öksürmeye yol açtığını, beyan etmiştir.

Mahpuslarla yapılan görüşmede aynı hapisanede bulunan mahpus hastalıklarına ilişkin;

- Mahpus A. Ç.'nin astım ve mide rahatsızlığının(reflü/gastrid) olduğunu, beyan etmiştir.

İdari Gözlem Kurulu uygulamalarıyla Şartlı Tahliye haklarının verilmemesine ilişkin;

- İdari ve Gözlem Kurulu'na çıkarılan kişilere rahatsız edici, cezaları ile ilgili olmayan sorular sorulara ya da taraflı koğuşlarda kaldıkları gerekçe gösterilerek koşullu salıverilme hükümlerinden faydalandırılmadıklarını, ifade etmiştir.

GÖZLEM VE DEĞERLENDİRME

1. İşkence ve Kötü Muamele

5275 Sayılı Kanun'un "Hapis cezasının infazında gözetilecek ilkeler" başlıklı 6. maddesi, 1-b bendi; "Ceza infaz kurumlarında hükümlülerin düzenli bir yaşam sürdürmeleri sağlanır. Hürriyeti bağlayıcı cezanın zorunlu kıldığı hürriyetten yoksunluk, insan onuruna saygının korunmasını sağlayan maddî ve manevî koşullar altında çektilir." şeklindedir.

Genel mahpus anlatımlarında; mevcut hapisane gardiyanlarının kendilerine karşı tutumlarının çok sıkıntılı olduğu, sürekli kendilerini kışkırtacak şeyler söyledikleri, kendilerine tehdit ve tahkir içeren söylemlerde bulundukları, bu konu ile ilgili defalarca hapisane idaresi ile görüşmelerine rağmen bu eylemlerin devam ettiği, bu eylemlerin sadece siyasi koğuşlara uygulanmayıp ara ara adli koğuşlardan duydukları kadarıyla adli koğuşlarda da çok ciddi baskı ve sıkıntılar olduğu, yakın zamanda on bir adli mahpusun intihar ettiğini duydukları, hapisane idaresinin bu durumla ilgili hiçbir önlem almadığını düşündükleri öğrenilmiştir.

Mahpusların özel yaşam alanlarına ağır müdahalelerin, habersizce sürgün edilmelerinin, kendilerine ve kişisel

eşyalarına karşı saygısızca ve tahkir edici tutumların, mahpuslara yönelik mütemadiyen tehdit ve tahkir içeren veya kışkırtıcı söylemlerin mahpuslarda manevi olarak ıstıraba yol açacağı ve bu durumun infaz ilkeleri ile bağdaşmayacağı kanaatine varılmıştır.

Ayrıca AİHM ve AYM kararları kapsamında; özellikle hasta mahpusların tedavi haklarının ihlal edilmesi başta olmak üzere, mahpusların aşağıda tüm başlıklarda değinilen haklarından mütemadiyen mahrum bırakılmasının ihmali suretle işkence veya kötü muamele eylemleri kapsamında kaldığı ve bu durumun infaz ilkeleri ile bağdaşmayacağı kanaatine varılmıştır.

2. Sağlık Sorunları

Yapılan görüşmelerde en az 17 mahpusun dikkat edilmesi gereken önemli hastalıklarının olduğu öğrenilmiştir.

5275 Sayılı Kanun'un madde 16/2 hükmü; "Diğer hastalıklarda cezanın infazına, resmî sağlık kuruluşlarının mahkûmlara ayrılan bölümlerinde devam olunur. Ancak bu durumda bile hapis cezasının infazı, mahkûmun hayatı için kesin bir tehlike teşkil ediyorsa mahkûmun cezasının infazı iyileşinceye kadar geri bırakılır." şeklindedir. Bu hüküm infaz ilkelerini düzenleyen **5275 Sayılı Kanun'un madde 2/2;** "Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazında zalimane, insanlık dışı, aşağılayıcı ve onur kırıcı davranışlarda bulunulamaz." hükmüne amirdir. **Raporda adı geçen A. A. , A. Ç. , A. A. , A. T. , Ş. K. , A. A. , A. A. , A. T. , F. G. , H. D. , H. Ç. , Z. Y. , Ş. A. , M. Ö. , H. A. ve A. Ç.'nin kuvvetle muhtemel ağır hasta mahpuslardan olabileceği kanaatine varılmıştır. Anılan mahpuslar hakkında gerekli sağlık tahkikatının başlatılarak mahpusların hapishanede kalmasının hayatları için kesin bir tehlike teşkil etmesi durumunda cezalarının infazının geri bırakılması, hapishanelerde kalacaklarsa dahi hastalıkları ile özel ve kapsamlı ilgilenilmesi gerektiği, aksi durumun mahpusların yaşam ve sağlık haklarını ihlal edeceği önemle vurgulanmalıdır.**

Hapishane koşulları ve yaşanan hak ihlallerinin hasta mahpusların yaşamını çekilmez duruma getirdiği, özellikle ağır kronik rahatsızlığı olan mahpuslara makul yaşam ve tedavi koşullarının sunulmadığı, revire çıkma taleplerinin de sürüncemede bırakıldığı öğrenilmiştir.

Özellikle son yıllarda raporlarımıza yansıdığı üzere Mersin yerelindeki hekimlerin mahpuslara yönelik tavır ve davranışlarının, tedavi yöntemleri ya da keyfi tutumla tedaviden kaçınma eylemlerinin vahim ve endişe verici boyuta ulaştığı, bazı mahpusların insan onuruna aykırı tedavi dayatılması sebebi ile sağlık haklarından imtina etmek zorunda kaldığı gözlemlenmiştir. Mahpuslara hiçbir tehlike şüphesi bulunmamasına rağmen kelepçeli muayene dayatılmasının insan haklarına ve meslek onuruna ağır saldırı niteliği taşıdığı kanaatine varılmıştır.

Hekimlerce, meslek onuruna ve hasta haklarına aykırı bir tedavi yöntemi uygulanması, muayene sırasında keyfi kelepçe dayatılması, mahrem muayeneler sırasında içeride gardiyan bulundurulması, keyfiyete göre muayene etmekten kaçınılması, uzun süren tedavilerde sürekli hekim değiştirilerek tedavi sürecinin uzatılması, hastalığın ehemmiyeti dikkate alınmadan taleplerin göz ardı edilmesi, revire çıkma ve hastaneye sevk edilme taleplerinin sürüncemede bırakılması, mahpusların sağlık haklarına yönelik ciddi hak ihlalleri yaratmakta olup, **konu ile ilgili ihmali olan kişiler hakkında adli ve idari soruşturma başlatılması gerektiği, koşulların düzeltilmesi için Adalet Bakanlığınca derhal gerekli çalışma ve denetimlerin başlatılması gerektiği kanaatine varılmıştır.**

3. İnfaz Yakma

Komisyon faaliyetlerimize son dönemlerde sıklıkla başvuru konusu olan infaz yakma hususu önem arz etmektedir. Özellikle geçtiğimiz yıldan bu yana idari gözlem kurulu kararlarının keyfi uygulama ve kıstasları ile birçok mahpusun infazının yakıldığı öğrenilmiştir.

Derneğimize yapılan başvurular ve heyetlerimizce yapılan görüşmelerde L. K. , B. K. , K. E. , S. F. , H. A. , A. T. , İ. A. ve A. Z. isimli mahpusların infazının yakıldığı öğrenilmiştir. Anılan infaz yakma uygulamasının bir kurum standardı haline gelmesi sebebiyle birçok mahpusun daha aynı gerekçelerle infazının yakılmış olabileceği öngörülmektedir. Yine daha önceki ve halihazırdaki raporlarımıza yansıdığı üzere mahpuslara gerekçesiz ve **keyfi şekilde disiplin cezaları uygulandığı, uygulanan disiplin cezalarının mahpusların infazlarının yakmaya gerekçe olarak kullanıldığı**, nitekim bu disiplin cezaları sonrası infazını tamamlamış birçok mahpusun koşullu salıverilme hükümlerinden faydalandırılmadığı öğrenilmiştir. Mahpuslara yönelik keyfi disiplin cezası ve İdari Gözlem Kurulu kararlarıyla infaz yakma uygulamalarının mahpusların umut haklarını ağır derecede ihlal ettiği kanaatine ulaşılmıştır. Anılan uygulamaların eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağının ihlalini doğuracağı belirtilmelidir.

4. Beslenme ve Hijyen Sorunları

Yemeklerin çok az geldiği, yenilmeyecek durumda olduğu, şebeke suyunun kuyu suyu ve tuzlu olduğu, **daha önceden devam eden sıcak sorununun henüz tam anlamı ile giderilmediği, bazı koşullara uzun zaman sıcak suyun verilmediği soğuk suyun ise zaman zaman ise kesintiye uğratıldığı**, kantinde satılan ürünlerin çok kalitesiz, standart dışı olduğu ve fahiş fiyatlara satıldığı, bu nedenle mahpusların alışveriş yapma imkanlarının çok zor olduğu, ek gıda ve su ihtiyaçlarının kantin yolu ile karşılanmasının zorlaştırıldığı öğrenilmiştir. Bu durumların mahpusların sağlık ve beslenme açısından asgari insani yaşam standartları açısından ihlal yarattığı gözlemlenmiştir.

Özetle; heyetlerimizce, son derece kötü denilebilecek hapishane koşullarının düzeltilmesi gerektiği, mevcut koşulların mahpusların sağlığı ve güvenliği açısından ciddi tehlikeler barındırdığı, hapishane idaresinin beslenme, sağlık ve hijyen konusunda pasif bir tutum sergilediği, koşulların iyileştirilmesi için **Adalet Bakanlığınca derhal gerekli çalışma ve denetimlerin başlatılması gerektiği kanaatine varılmıştır.**

5. Haberleşme ve Sosyal İmkanlar ile İlgili Sorunlar

Hapishane idaresinin pandemi koşullarını öne sürerek sosyal imkanlar ve faaliyetler konusunda mahpusların kanuni sosyal haklarını yerine getirmekten imtina ettiği, defalarca talep edilmesine rağmen oda değişikliklerinin uzun süredir yapılmadığı öğrenilmiştir.

Sportif faaliyetlerin çok nadir yapıldığı (ortalama iki ayda bir), eğitsel ve kültürel faaliyetlerin ise neredeyse hiç yapılmadığı öğrenilmiştir.

Havalandırmaya çıkma, spor yapma ve diğer mahpuslarla sohbet etme hakkının engellendiği, tecrit ve izolasyon koşullarında bir yaşamın dayatıldığı, bunun da zaten zor olan hapishane yaşamını daha da zorlaştırarak, sosyal haklarının ihlal edildiği, anılan eylemlerin infaz hukukunun amaçlarıyla ve evrensel değerlerle bağdaşmadığı, bu hakların geciktirilmeden kanuna uygun şekilde tanınması gerektiği kanaatine varılmıştır.

Mahpuslara yeterince kırtasiye malzemesi verilmediği, öğrenilmiştir.

Hapishane idaresince mahpuslara gelen mektupların verilmediği, kendilerinin gönderdiği mektupların da çoğu zaman yerine iletilmediği öğrenilmiştir.

Yeni Yaşam ve Evrensel gazetesinin ve bakanlık onaylı Kürtçe kitapların verilmediği öğrenilmiştir.

Mahpus ailelerinin getirdikleri eşyaların ve kitapların kabul edilmediği veya verilmediği, şahsi eşyalarının kendilerine verilmeyip depo edildiği, taleplerinin sürüncemede bırakıldığı, hapishane idaresince bu kotanın keyfi bir şekilde konulduğu öğrenilmiş, mahpusların bu haliyle okuma, kişisel birikimlerini arttırma ve bilgi edinme

haklarının ihlal edildiği kanaatine varılmıştır.

Özetle; mahpusların içinde bulundukları ağır şartları ve yaşadıkları sorunların çok sayıda mahpus tarafından farklı zamanlarda sıkça dile getirildiği göz önünde bulundurulduğunda, hapishane idaresinin daha yapıcı ve faydalı önlemler alarak mahpusların sosyal haklardan faydalandırılması gerektiği ve **hapishane idaresinin günlük, keyfi uygulamalarının Adalet Bakanlığı ve ilgili diğer kurumlarca denetlenmesi gerektiği kanaatine varılmıştır.**

6. Dilekçe Hakkı

Anayasal bir hak olan hapishane idaresine ve diğer kurum ve kuruluşlara yazılan talep ve şikayet dilekçelerinin işleme konulmadığı, dilekçeler için herhangi bir evrak kayıt numarası verilmediği, dilekçenin akıbeti sorulduğunda böyle bir dilekçenin olmadığı söylenerek mahpusların dilekçelerinin işleme dahi konulmadığı öğrenilmiştir.

Hapishane idaresince mahpusların dilekçe hakları engellenerek diğer kurum ve kuruluşlara etkili başvuru haklarının ihlal edildiği, mahpusların yaşadığı hak ihlallerini ilgili makamlara bildiremedikleri, bu haliyle dilekçe haklarının ihlal edildiği ve yaşadıkları hak ihlalleri nedeni ile başvuru yollarının kapatıldığı veya etkisizleştirilmeye çalışıldığı tespit edilmiştir. Ceza Yasasının 121. maddesine göre hapishane idaresinin hukuki bir neden olmaksızın mahpusların dilekçelerinin kabul etmemesinin suç oluşturduğu, **konu ile ilgili hapishane idaresi hakkında etkin adli ve idari soruşturma yürütülmesi gerektiği, Adalet Bakanlığı ve ilgili diğer kurumlarca sürecin takip edilmesi gerektiği kanaatine varılmıştır.**

7. Hapishane İdaresi ile İletişim Sorunları

Mahpusların hapishane idaresinin tutum ve davranışlarından vazgeçmemesi sebebiyle, hapishane müdürleriyle görüşme talep ettikleri ancak çoğu zaman muhatap alınmadıkları, hapishane idaresinin bu pratiğin sürekli tekrarladığı, **mahpuslara disiplin cezası verilerek infaz sürelerinin uzatıldığı, İnfaz Yasasının mahpusları sindirmek için keyfi bir araç olarak kullanıldığı, hapishane idaresinin ivedilikle denetlenmesi ve mahpusların hayatını çekilmez kılan kötü muamele uygulamalarının acilen sonlandırılması gerektiği gözlemlenmiştir.**

Yaşanan tüm hak ihlalleri yönündeki şikayetlerin halen artarak devam ettiği göz önüne alındığında, iddiaların üstü örtülmeden ve delillerin kaybolmaması için geciktirilmeden kanunlara ve evrensel değerlere aykırı, ulusal ve uluslararası sözleşmelerle mutlak olarak yasaklanan işkence, darp, kötü muamele, tehdit, hakaret ve onur kırıcı davranışların önlenmesi bakımından etkin adli ve idari soruşturmaların yapılması, delillerin araştırılması, iddia sahiplerinin ve tanıkların beyanı alınarak bu davranışlarda bulunan görevlilerin tespit edilmesi ve haklarında işlem yapılması gerektiği kanaatine varılmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

- Ulusal ve uluslararası insan hakları hukukunda; mahpusların hakları ile ilgili oldukça gelişmiş standartlar olmasına karşın mahpuslar ilgili hakları ve düzenlemeleri doğrudan kullanamamakta, tutuldukları yerlerde bulunan yetkililer aracılığı ile ancak kullanabilmektedir. Yetkililer, hapisane müdürleri, kaynağını uluslararası insan hakları sözleşmeleri ve Anayasa'dan alan yasal düzenlemelere aykırı işlemler ve uygulamalar yapmaktadır. Bu durum mahpuslarda, ailelerinde, avukatlarında ve insan hakları örgütlerinde hapisane sistemine ilişkin ciddi güvensizlikler oluşturmaktadır. Bir bütün olarak bu saptamalar, hapis cezalarının infazında özgürlüğünden yoksun bırakılmanın kendi başına yeterli bir ceza olduğu gerçeğinin göz ardı edildiği ve gerek hapisanenin fiziksel koşulları ve gerekse uygulanan rejimin, çekilmekte olan cezanın şiddetini daha da arttırdığını göstermektedir. Mahpusluğun bu "ağırlaştırılmış" koşullarını etkin biçimde denetleyecek bir mekanizma bulunmamaktadır. Mahpusun avukat görüşü, arkadaş görüşü ve aile görüşlerinden mahrum bırakılması, yine dışarıyla iletişim bağı olan telefon, faks ve mektup hakkının engellenmesi gibi uygulamalar insanlık onuruna aykırı uygulamalardır. Mahpusun işkence ve onur kırıcı ceza işlemlerine maruz bırakılması demektir.
- Birleşmiş Milletlerin 17 Aralık 2015 de toplanan genel kurulunda kabul edilen Mahpuslara Yönelik Muameleye İlişkin Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları (Nelson Mandela Kuralları) Mahpus hakları bakımından en önemli ve ayrıntılı düzenlemeleri içermektedir. Mandela kuralları özellikle BM Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesine, BM Ekonomik Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesine ve BM İşkence Karşıtı Sözleşmeye ve eki seçmeli protokolüne özellikle atıf yapmakta ve mahpus haklarının BM'nin çeşitli kararları ve ilkeleri ekseninde korunduğunu ifade etmektedir. Dolayısıyla infaz kanunuyla ilgili düzenlemeler yapılırken anayasa 90. Madde uyarınca BM Mandela Kurallarının göz önüne alınması gerekliliği açıktır. Bu kapsamda kuralların temel ilkeleri rehber alınmalıdır. Bu ilkeler bütün mahpuslara insanlık onuru ve değerine uygun davranılması, ayrımcılık yasağı, dış dünyayla ilişkilerinin muhafaza altına alınması gibi çok sayıda ilkeden oluşur. Birleşmiş Milletler Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kurallarının (Nelson Mandela Kuralları) 1. maddesinde; "Bütün mahpuslar, doğuştan sahip oldukları insanlık onuru ve değeri gözetilerek saygı ile muamele görecektir. Gerekçesi ne olursa olsun hiçbir mahpus işkence ve diğer zalimane insanlık dışı veya aşağılayıcı muameleye maruz bırakılamaz ve tüm mahpuslar bu tür muamelelerden korunur. Mahpusların, personelin, hizmet sağlayıcıların ve ziyaretçilerin emniyeti ve güvenliği her zaman sağlanır." İlkesi vardır.
- BM Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin 10. maddesinde açık bir şekilde "Özgürlüğünden yoksun bırakılmış kişiler insani muamele ve insanın doğuştan kazandığı insan onuruna saygılı davranış görme hakkına sahiptir" denilmektedir. Yine BM Mahpusların Islahı İçin Temel Prensiplerin 1. maddesinde; "Bütün mahpuslara doğuştan sahip oldukları insanlık onurunun ve değerini gerektirdiği saygıyla muamele yapılır" denilmektedir. Uluslararası kurallara göre insanların cezaevinde olmaları, onların tüm haklarının askıya alınması anlamına gelmemekte olup, cezaevi koşulları asla ek bir cezalandırma yöntemi olarak kullanılamaz. Modern, hukukun üstünlüğünün asıl ilke olarak kabul edildiği toplumlarda cezaevlerinin insanlara adaletin zaten vermiş olduğu cezaya ek olarak daha ağır başka bir ceza vermek gibi bir işlevi ya da görevleri yoktur. Oysa cezaevlerinde insanlık onuruna yakışır muamele yapılmamakta ve mahpuslar şiddet, hakaret ve kötü muameleye ve hak ihlallerine maruz kalmakta, hasta olanların tedavileri aksatılmakta, iletişim ve bilgi edinme hakları engellenmektedir.
- Cezaevlerinde son dönemlerde artış gösteren işkence-darp vakalarına son verilmeli, sorumlu olan kişiler hakkında soruşturma açılmalı ve cezai yaptırımlar uygulanmalıdır. Mahpuslara yapılan işkence, onur kırıcı ve kötü muameleler Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile yasaklanmıştır. Madde3: İşkence Yasağı" Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlere tâbi tutulamaz."
- Cezaların nasıl infaz edildiği, en az cezaların hakkaniyetli verilmiş olması kadar - hatta orta ve uzun

vadede ondan bile- daha önemli ve hayatidir. Devlet, hiçbir mahpusun, insan olma onurunu kısıtlayamaz ya da engelleyemez. İnsan onuruna saygı uluslararası hukukun değiştirilemez kurallarından olduğu gibi, hükümlülerin rehabilite olup topluma yeniden suç işlemeyecek bireyler olarak katılmalarının da bir şartıdır. Bu hak, cezaevindekiler de dahil her insan için devletin koruması altında bulunan ve kısıtlanamaz bir hak olarak varlığını sürdürür.

- Hapishanelere bağımsız sağlık kurumlarının girmesine ve inceleme yapmasına izin verilmelidir. Hapishanelerin denetiminde başta meslek kuruluşları ve insan hakları örgütleri olmak üzere ilgili kuruluşların yer alacakları şekilde yasal düzenlemeler yapılmalıdır.
- AİHM kararlarında cezaevlerinin sadece cezaevinde yaşama ilişkin değil cezaevi sonrası yaşama ilişkin umut etmeye ilişkin de insan haklarını önceleyen bir tavırda olmalarını önemsemiştir. Bu çerçevede örneğin, mahkeme, müebbet hapis cezası alan hükümlülerin cezalarının herhangi bir umuda sahip olamayacak şekilde infaz edilmesinin işkence yasağına aykırılık oluşturduğuna karar vermiştir. Kafkaris v. Kıbrıs (BD, 21906/04, 12.2.2008) ve Vinter ve Diğerleri v. Birleşik Krallık (BD, 66069/09, 130/10 ve 3896/10, 9.7.2013) ile Öcalan v. Türkiye kararları buna örnektir.
- AİHS'in 14. maddesinde düzenlenen "Ayrımcılık Yasağı" ilkesine göre "Bu Sözleşmede tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır."
- Hakkında yasaklama, toplatma kararı olmayan gazetelerin hapishanelere alınmasının önündeki engeller kaldırılmalı ve temini sağlanarak gazeteler mahpuslara verilmelidir. "Recep Bekik ve Diğerleri'nin" AYM'ye başvuruları (2016/12936): AYM, 27.03.2019 tarihinde ücreti ödenmiş, hakkında toplatma kararı olmayan süreli yayınların verilmemesinin Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan "ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini" karar vererek şikâyetçilere 500 TL tazminat ödenmesine hükmetmiştir.
- Ailelerinden uzakta olan mahpusların, maddi koşullar ve hastalıklar nedeniyle gelemeyen ailelerine yakın cezaevlerine nakil talepleri kabul edilmelidir.
- AİHM, Abdulkerim Avşar (19302/09) ve Abdulkerim Tekin'in (49089/12) başvurularını inceleyerek 17 Eylül 2019 tarihinde, Türkiye'deki önemli sorunlardan biriyle ilgili ihlal kararı verdi. Ailelerinden uzak cezaevlerine nakledilen mahpusların hastalık sebebiyle ya da maddi sebeplerle kendilerini görmeye gelemeyen ailelerine yakın bir hapishaneye nakledilme taleplerinin başvuru sahiplerinin somut koşulları dikkate alınmadan reddedilmesi, Sözleşme'nin 8. maddesi altında özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlali olarak görüldü ve başvuru sahiplerine 6.000 Euro tazminat ödenmesine hükmedildi.
- Cezaevlerinde meydana gelen intihar vakalarının önüne geçmek için mahpusları ruh ve bedensel bütünlüklerine yönelik tehditler ortadan kaldırılmalı, insan onuruna yaraşır uygulamalar geliştirilmelidir. Gerekli önlemi almayan ve etkisi olan kişiler varsa etkin soruşturmalar yapılmalı ve yaptırımlar uygulanmalıdır.
- AİHM ve AYM'ye göre infazın yöntemi ve infaz sürecindeki davranışların mahkûmları özgürlükten mahrum kalmanın doğal sonucu olan kaçınılmaz elem seviyesinden daha fazla sıkıntılı veya eziyetli bir duruma sokmaması gerekir. Ceza infaz kurumunda tutulmanın pratik gerekleri çerçevesinde mahpusların sağlık ve esenlikleri gibi hususların yeterli bir şekilde güvence altına alınması, insan onuruna yaraşır şartların sağlanması için gereklidir (Piechowicz/Polonya, B. No: 20071/07, 17/4/2012, § 162, AYM Ersan Nazlier Başvurusu, 2015/19917, Karar Tarihi:3/6/2020, R.G. Tarih ve Sayı:30/6/2020-31171).
- Dünya Tabipler Birliği Lizbon Hasta Hakları Bildirgesi'ne göre (1981): "Her insan ayrımcılık yapılmaksızın yeterli tıbbi bakım görme hakkına sahiptir." Dünya Tabipler Birliği Tokyo Bildirge'ne göre: "Hekim, tıbbi

açından sorumlu olduğu kişinin bakımıyla ilgili bir karar verirken klinik yönden bütünüyle bağımsız olmalıdır. Hekimin temel görevi, izlediği kişilerin sıkıntılarını azaltmaktır; kişisel, toplumsal ya da politik hiçbir güdü, bu yüce amaçtan daha üstün sayılmayacaktır.”

- Yeterli ve sağlıklı beslenmek temel insan hakkıdır. Sağlık sorunları olan mahpuslar, doktorlarca reçete edilmiş yiyecekleri alma hakkına sahiptirler. Hapishane idareleri tarafından hasta tutuklu veya hükümlülere diyeteye uygun yemek sağlanmalıdır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Ebedin Abi/ Türkiye (B.No: 10839/09, 13/3/2018) bireysel başvurusunda hasta tutuklu veya hükümlüye diyeteye uygun yemek sağlanmaması ile ilgili olarak insanlık onuruyla bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edildiğine hükmetmiştir.
- Hapishanelerdeki sağlık personeli sayısı artırılmalıdır. Hastaların havasız, kışın soğuk, yazın sıcak ringler ile hastaneye sevk edilmesi, hastane önlerinde ringler içerisinde saatlerce bekletilmesi uygulamalarına son verilmelidir. Ağır hastaların ring araçları ile değil ambulansla hastanelere sevki sağlanmalıdır. Tek kişilik ring aracı tamamen kaldırılmalıdır.
- Hastaların revire çıkarılmaları, hastaneye sevkleri hızlandırılmalıdır. Teşhis, tedavi ve kontrollerinin uzman hekimler tarafından yapılması sağlanmalıdır.
- Kelepçeli muayene ve tedavi yöntemi uygulamasından vazgeçilmelidir. Bu uygulama nedeniyle birçok hasta mahpusun tedavisi yapılamamaktadır. Avrupa İşkencenin ve İnsanlık-dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi (CPT) Genel Raporu’nda da kelepçeli olarak tedavinin uygun olmadığı vurgulanmaktadır: “Sivil hastanenin kullanılması halinde, güvenlik düzenlemeleri konusu ortaya çıkacaktır. CPT bu bağlamda, tedavi almak üzere hastaneye gönderilen tutukluların gözetim nedenleriyle hastane yataklarına ya da diğer eşyalara fiziksel olarak bağlanmamaları gerektiğini vurgulamak ister. Güvenlik ihtiyaçlarını yeterli bir şekilde karşılayacak başka yollar bulunabilir ve bulunmalıdır; bu tür hastanelerde bir gözetim biriminin oluşturulması bu çözümlerden bir tanesi olabilir.”
- Her hasta mahpusun tıbbi etik gereği, her hastaya uygulanması gerektiği gibi, mahremiyetine saygı gösterilen bir ortamda, insan onuruna yakışır bir şekilde sağlık hizmeti alma hakkı vardır. Dünya Tabipler Birliği ve Türk Tabipler Birliği de yayınladıkları birçok metinde, hekimlerin mahpusları muayenesi esnasında kişinin içinde bulunduğu her türlü kısıtlılığın ortadan kaldırılmasını ve kişiyi kelepçeli, yatağa bağlı ve benzeri bir durumda muayene ve tedavi etmemelerini salık vermektedir. Türk Tabipler Birliği, Aralık 1994’te konuyla ilgili yayınladığı bildirgede kelepçelerin açtırılmasını “hekimin görevi” olarak nitelendirmektedir.
- BM Herhangi Bir Biçimde Tutulan veya Hapsedilen Kişilerin Korunması için Prensiplerin Bütünü: “Madde 1- İnsani tarzda muamele yükümlülüğü: Herhangi bir biçimde tutulan veya hapsedilen bir kimse, insaniyetin ve insanın doğuştan sahip olduğu insanlık onuruna saygının gerektirdiği bir biçimde muamele görür”.
- Uluslararası ve ulusal kanunlardan da anlaşılacağı üzere, mahpusların yeterli tıbbi yardım görme hakları mevcuttur. Bununla birlikte, mahpuslar insanlık onuruna saygılı bir biçimde muamele görme ve yaşama hakkına sahiptir. Fakat büyük bir sorun olan ve kamuoyunun vicdanını kanatan hasta mahpusların yaşamış oldukları sorunlar çözüm üretilmeden ortada durmaktadır. Teşhis ve tedavisi yapılmadan adeta işkence çektirilen, hapishanede hayatını kaybeden ya da ölümüne ramak kala bırakılıp kısa sürede hayatını kaybeden insanların olduğu bir toplum, adaletle olan inancını da kaybeder. Türkiye hapishanelerinde bulunan hasta mahpusların acil ve kalıcı tedavileri yapılmalı, hapishane koşullarında tedavisi yapılamayan/ yapılmayan hasta mahpusların da acilen infazları durdurulmalıdır.
- Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri ile Hükümlülerin Değerlendirmesine Dair Yönetmelik” doğrultusunda kurulan İdare ve Gözlem Kurulları kendilerini mahkeme yerine koyarak mahpuslar hakkında iyi halli olup olmama durumları hakkında değerlendirmede bulunmakta, koşullu salıverilme ve denetimli serbestlik

haklarından yararlanıp yararlanmayacaklarına karar vermektedir. Ayrıca İdare ve Gözlem Kurulu mahpuslarla ilgili değerlendirmelerinde, mahpusların yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce aldığı disiplin cezalarının da gerekçe gösterilerek iyi olmadığına karar vermesi de “geçmişe yürüme yasağı” ilkesine aykırı uygulamalar yürütmektedir ve mahpusların tahliyelerini engellemektedir. Mahpusların yasal olarak kazanılmış haklarını engelleyen yönetmelik iptal edilmelidir.

- Mahpusların eğitim haklarının önündeki tüm engeller kaldırılması ve bu konuda gereken kolaylıklar sağlanmalıdır.
- Gittikçe ağırlaşan tecrit koşulları kaldırılmalı, hapishanelerde insan onuruna uygun yaşam standartları getirilmelidir. Özellikle Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarındaki kendine ait havalandırması olmayan tek kişilik odalarda tutulma uygulamasına son verilmelidir.

Heyetlerimiz ve kurumumuz; hapishane rejimi, fiziki koşullar ve uygulanan muameleler hakkında etkili bir idari ve yargısal denetim sağlanması gerektiğini tespit etmiştir. İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı ya da Onur Kırıcı Muamele ya da Cezanın Önlenmesi Sözleşmesi Seçmeli Protokolüne uygun şekilde, “bağımsız” ulusal denetim mekanizmalarının oluşturulması gerekmektedir. İnsan Hakları Derneği Mersin Şubesi; cezaevlerindeki tutuklu ve hükümlülerle yaptığı görüşmelere dayanarak, işlenen insan hakları ihlallerinin yerleşik cezasızlık kültürüyle karşı karşıya kaldığını, mağdurların, uygulamada kasten işlenen insan hakları ihlallerini tarafsız ve etkili bir şekilde araştırabilecek bağımsız bir organ bulunmadığı için de adaleti elde etme şanslarının oldukça düşük olduğu kanaatine varmıştır. Tüm cezaevlerinde yaşananlara, hak ihlallerine, sağlığa erişim engellerine karşı **Adalet Bakanlığı’nı, ilgili tüm kurum ve kuruluşları göreve davet ediyoruz. (12.12.2025)**

İnsan Hakları Derneği Mersin Şubesi
Hapishane Komisyonu